

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΜΕΙΖΩΝ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, την 1η Νοεμβρίου 2017, με την εξής σύνθεση : Ανδρονίκη Θεοτοκάτου, Πρόεδρος, Ιωάννης Σαρμάς, Σωτηρία Ντούνη, Χρυσούλα Καραμαδούκη, Μαρία Βλαχάκη, Γεωργία Μαραγκού και Κωνσταντίνος Κωστόπουλος, Αντιπρόεδροι, Γεώργιος Βοΐλης, Μαρία Αθανασοπούλου, Ελένη Λυκεσά, Σταμάτιος Πουλής, Κωνσταντίνα Ζώη, Δέσποινα Καββαδία - Κωνσταντάρα, Γεωργία Τζομάκα, Στυλιανός Λεντιδάκης, Θεολογία Γναρδέλλη, Βιργινία Σκεύη, Βασιλική Σοφιανού, Δέσποινα Τζούμα, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, Κωνσταντίνος Παραθύρας, Ασημίνα Σακελλαρίου, Αργυρώ Μαυρομμάτη, Ευαγγελία Σεραφή, Κωνσταντίνος Κρέπης, Ειρήνη Κατσικέρη, Γεωργία Παπαναγοπούλου και Νεκταρία Δουλιανάκη (εισηγήτρια), Σύμβουλοι. Γραμματέας η Ελένη Αυγουστόγλου.

Γενικός Επίτροπος Επικρατείας : Αντώνιος Νικητάκης Επίτροπος Επικρατείας, ο οποίος ασκεί καθήκοντα Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο.

Για να δικάσει την από 22.1.2016 (ΑΒΔ .../22.1.2016) αίτηση του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου (ν.π.δ.δ.), με την επωνυμία «Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών», που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Πανεπιστημίου 30 και εκπροσωπείται νόμιμα, το οποίο παραστάθηκε δια του πληρεξουσίου δικηγόρου του Ηλία Μικρουλέα (Α.Μ. Δ.Σ.Α 19434).

Κατά του Ελληνικού Δημοσίου, νομίμως εκπροσωπούμενου από τον Υπουργό Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε δια του Συμβούλου του Νομικού

Συμβουλίου του Κράτους Νικολάου Καραγιώργη και

Κατά του Υφυπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, ο οποίος δεν παραστάθηκε.

Με την αίτηση αυτή επιδιώκεται η αναίρεση της 6192/2015 απόφασης του Ι Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε το Δικαστήριο άκουσε :

Τον πληρεξούσιο δικηγόρο του αναιρεσείοντος, ο οποίος ζήτησε την παραδοχή της αίτησης.

Τον εκπρόσωπο του Ελληνικού Δημοσίου, ο οποίος ζήτησε την απόρριψη της αίτησης και

Τον Επίτροπο της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος πρότεινε την απόρριψη αυτής.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το Δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη, με παρόντες τους δικαστές που έλαβαν μέρος στη συζήτηση της υπόθεσης, εκτός από τις Αντιπροέδρους Χρυσούλα Καραμαδούκη (ήδη Γενική Επίτροπο της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο) και Γεωργία Μαραγκού και τους Συμβούλους Γεώργιο Βοΐλη, Ελένη Λυκεσά και Σταμάτιο Πουλή, που είχαν κώλυμα (άρθρα 11 παρ. 2 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013 και 78 παρ. 2 του π.δ. 1225/1981).

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα και

Σκέφθηκε σύμφωνα με το νόμο,

Αποφάσισε τα εξής :

1. Με την υπό κρίση αίτηση, για την οποία δεν απαιτείται η καταβολή παραβόλου (άρθρο 73 παρ. 1 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013 ΦΕΚ 52 Α΄), όπως αναπτύσσεται με το από 6.11.2017 υπόμνημα, ζητείται η αναίρεση της 6192/2015 οριστικής απόφασης του Ι Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Η αίτηση αυτή κατά το μέρος που στρέφεται κατά του Υφυπουργού Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων είναι απορριπτέα ως απαράδεκτη λόγω έλλειψης παθητικής νομιμοποίησής του (άρθρα 8 παρ. 1, 11 παρ. 1, 15 παρ. 1 και 117 του π.δ. 1225/1981 καθώς και 1 παρ. 1 του Δ/τος της 26^{ης} Ιουνίου/10^{ης} Ιουλίου 1944 «Περί κώδικος των νόμων περί Δικών του Δημοσίου»). Αντιθέτως, κατά το μέρος που στρέφεται κατά του Ελληνικού Δημοσίου έχει ασκηθεί εμπρόθεσμα και κατά τα λοιπά νομότυπα. Επομένως, είναι τυπικά δεκτή και πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω ως προς τη βασιμότητα των λόγων της.

2. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση απορρίφθηκε έφεση του ήδη αναιρεσιέοντος κατά της ..... /20.4.2010 πράξης του Υφυπουργού Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, με την οποία καταλογίστηκε σε βάρος του το ποσό των 324.402,47 ευρώ, που φέρεται ότι του καταβλήθηκε αχρεώστητα, ως Κυρίου Αναδόχου Φορέα των ερευνητικών υποέργων με κωδικούς ..., ..., ..., ..., ..., ... και ..., της Πράξης «Πρόγραμμα Ενίσχυσης Ερευνητικού Δυναμικού - ΠΕΝΕΔ 2001» του Μέτρου 8.3 «Ανθρώπινο Ερευνητικό και Τεχνολογικό Δυναμικό» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα» (ΕΠΑΝ), που συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

3. Με την υπό κρίση αίτηση, κατά την προσήκουσα εκτίμηση του περιεχομένου της από το Δικαστήριο, όπως αναπτύσσεται με το από 6.11.2017 υπόμνημα, ζητείται η αναίρεση της προσβαλλόμενης απόφασης για α) εσφαλμένη ερμηνεία των διατάξεων των άρθρων 1, 2 και 3 της ΚΥΑ ... /2006 που αφορούν στην αρμοδιότητα και στη διαδικασία έκδοσης και το περιεχόμενο της απόφασης καταλογισμού, β) εσφαλμένη ερμηνεία των διεπουσών την ένδικη υπόθεση διατάξεων του Κανονισμού Λειτουργίας του ΠΕΝΕΔ 2001 και της αρχής της αναλογικότητας και γ) παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, με την ειδικότερη αιτίαση της ανεπαρκούς αιτιολογίας, κατά τα ειδικότερα κατωτέρω εκτιθέμενα.

4. Με τις διατάξεις του Κανονισμού 1260/1999 του Συμβουλίου της 21.6.1999 (ΕΕ L 161) οργανώνεται το θεσμικό καθεστώς των χρηματοδοτικών παρεμβάσεων των διαρθρωτικών ταμείων, μεταξύ των οποίων και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (άρθρο 2), και λοιπών φορέων της Κοινότητας. Οι χρηματοδοτικές αυτές παρεμβάσεις μπορούν να υλοποιούνται, μεταξύ άλλων, με τη χρηματοδότηση επιχειρησιακών προγραμμάτων (άρθρο 9 στοιχείο ε), στο πλαίσιο δε της εταιρικής σχέσης και κατ' εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας, η ευθύνη για την υλοποίησή τους και ο έλεγχός τους ανατίθεται, κατ' αρχήν, στα κράτη μέλη, τα οποία υποχρεούνται, μεταξύ άλλων, να εξασφαλίζουν ότι τα ενωσιακά κονδύλια χρησιμοποιούνται σύμφωνα με την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης (άρθρο 8). Για το σκοπό αυτό εντοπίζουν και διορθώνουν τις παρατυπίες και ανακτούν τα ποσά που ενδεχομένως έχουν απολεσθεί λόγω παρατυπιών οι οποίες διαπιστώθηκαν (άρθρο 38). Ειδικότερα, επιβάλλουν τις αναγκαίες δημοσιονομικές διορθώσεις,

οι οποίες συνίστανται στην ολική ή μερική κατάργηση της σχετικής κοινοτικής συμμετοχής (άρθρο 39), ανάλογα με τη φύση και τη σοβαρότητα των παρατυπιών, καθώς και τις δημοσιονομικές απώλειες των ταμείων (άρθρο 2 του Κανονισμού 448/2001 της Επιτροπής της 2ας Μαρτίου 2001, L 064).

5. Οι κατ' ιδίαν πράξεις, ήτοι τα έργα ή οι δράσεις, που απαιτούνται για την υλοποίηση της παρέμβασης, στο πλαίσιο του εκάστοτε επιχειρησιακού προγράμματος ανατίθενται στους τελικούς δικαιούχους, που είναι υπεύθυνοι για την εκτέλεσή τους, εκτελούνται από τους τελικούς αποδέκτες, σύμφωνα με τους όρους της ένταξής τους και το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει το φυσικό και οικονομικό αντικείμενό τους και χρηματοδοτούνται από τα Ταμεία μόνο υπό τους όρους που αυτές εντάσσονται στην εκτελούμενη παρέμβαση (άρθρα 2 παρ. 1, 30, 34, 35, 39 Καν. 1260/1999 και άρθρο 4 Καν. 438/2001).

6. Οι δαπάνες που είναι πληρωτέες από τις πιστώσεις των χρηματοδοτούντων τις παρεμβάσεις Ταμείων, επί των οποίων εφαρμόζονται οι συναφείς προς κάθε είδους δαπάνη εθνικοί κανόνες, με την επιφύλαξη θέσπισης εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κοινών κανόνων επιλεξιμότητας (άρθρο 30 παρ. 1 του Κανονισμού 1260/1999), είναι κατ' αρχήν επιλέξιμες εφόσον συνδέονται με πράξεις εντασσόμενες στην χρηματοδοτούμενη παρέμβαση και τους ειδικότερους όρους επιλεξιμότητας των δαπανών που τη διέπουν (βλ. Κανόνα επιλεξιμότητας αρ. 1 του Παραρτήματος του Κανονισμού 1685/2000 της Επιτροπής, της 28ης Ιουλίου 2000, EEL 193, όπως αυτός ισχύει μετά την τροποποίησή του με τον Καν. 448/2004 της Επιτροπής της 10ης Μαρτίου 2004, EEL 072).

7. Από τις διατάξεις αυτές, ερμηνευόμενες σύμφωνα με την αρχή της πρακτικής αποτελεσματικότητας του Δικαίου της Ένωσης σε ό,τι αφορά την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της και την αρχή της αναλογικότητας που συγκαταλέγεται, κατά την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταξύ των γενικών αρχών του ενωσιακού δικαίου, συνάγεται ότι για την ανάκτηση της χρηματοδότησης αρκεί η διαπίστωση ότι δεν έχουν τηρηθεί από τον τρίτο - τελικό αποδέκτη οι όροι από τους οποίους εξαρτήθηκε η χορήγησή της, ήτοι οι όροι που τίθενται ως προς τη νομιμότητα, κανονικότητα και επιλεξιμότητα των δαπανών. Και τούτο διότι η συμβατότητα κάθε δαπάνης προς τους συγκεκριμένους στόχους και όρους νομιμότητας του προγράμματος, στο οποίο είναι ενταγμένη η συγχρηματοδοτούμενη πράξη, από την οποία απορρέει η δαπάνη, συνιστά αναγκαία προϋπόθεση νομιμότητάς της και αναγκαίο όρο για τη διατήρηση της δημόσιας χρηματοδοτικής συνδρομής, χωρίς να καταλείπεται στις ελεγκτικές αρχές περιθώριο εκτίμησης ως προς την αναγκαιότητα ή μη της απαίτησης επιστροφής των αχρεωστήτως ή παρατύπως χορηγηθέντων κεφαλαίων της Ένωσης. Επομένως, τα προβλεπόμενα στους Κανονισμούς 1260/1999 και 448/2001 μέτρα της επιβολής δημοσιονομικής διόρθωσης και της ανάκτησης των χρηματοδοτήσεων επιβάλλονται σε κάθε περίπτωση αθέτησης των όρων χορήγησής τους, είναι, όμως ανάλογα της παράβασης που διαπιστώνεται. Και τούτο διότι κατά τη λήψη των μέτρων ανάκτησης των αχρεωστήτως διατιθεμένων κονδυλίων, πρέπει να τηρούνται οι γενικές αρχές του ενωσιακού και εθνικού δικαίου, μεταξύ των οποίων η αρχή της αναλογικότητας, που επιβάλλει στα αρμόδια διοικητικά όργανα, κατά την επιβολή του μέτρου της ανάκτησης της χρηματοδότησης, να μην βαίνουν πέραν

των ορίων του πρόσφορου και αναγκαίου για την πραγματοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού της διασφάλισης της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης των ενωσιακών πόρων. Κατά πάγια δε νομολογία είναι σύμφωνες με την εν λόγω αρχή οι μειώσεις ενωσιακών συνδρομών οι οποίες συνδέονται άμεσα με τις διαπιστωθείσες παρατυπίες και έχουν σκοπό να αποκλείσουν την απόδοση αποκλειστικά και μόνο των παράνομων ή περιττών δαπανών (βλ. ΔΕΕ απόφ. της 12.7.2012, C- 59/11, της 15ης Σεπτεμβρίου 2005 C-199/03 κ.α.)

8. Κατ' εξουσιοδότηση των διατάξεων του άρθρου 104 του ν. 2362/1995 (ΦΕΚ Α' 247) και εκείνων του ν. 2860/2000 (ΦΕΚ Α' 251), με τις οποίες ρυθμίζονται τα ζητήματα διαχείρισης και ελέγχου των δαπανών των χρηματοδοτικών παρεμβάσεων που υλοποιούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία και της ανάκτησης των αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων εθνικών και ενωσιακών κονδυλίων, εκδόθηκε η ΚΥΑ 15954/(ππο)559/2006 (ΦΕΚ Β' 1266), με την οποία καθορίζεται η, μετά από έλεγχο, διαδικασία ανάκτησης των αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων εθνικών και ενωσιακών κονδυλίων, μέσω του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων (άρθρο 11 του ν. 2860/2000), για την υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων από το ΕΚΤ προγραμμάτων στο πλαίσιο του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, όταν ο έλεγχος διενεργείται από τις υπηρεσίες της Γ.Γ.Ε.Τ, που ενεργούν ως τελικοί δικαιούχοι και αφορούν στο επιχειρησιακό πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα 2000-2006» (ΕΠΑΝ).

9. Με την 105 (Γεν.Γραμμ.)/9.3.2001 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Έρευνας και Τεχνολογίας εγκρίθηκε η εκτέλεση του έργου «Πρόγραμμα Ενίσχυσης Ερευνητικού Δυναμικού 2001» (ΠΕΝΕΔ 2001). Ακολούθως, με την

1474/B399/16.4.2002 απόφαση του Γραμματέα της Ειδικής Γραμματείας για την Ανταγωνιστικότητα του Υπουργείου Ανάπτυξης εντάχθηκε η αντίστοιχη πράξη στο Μέτρο 8.3 «Ανθρώπινο Ερευνητικό και Τεχνολογικό Δυναμικό» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα» (ΕΠΑΝ), που συγχρηματοδοτείται από το ΕΚΤ, με τελικό δικαιούχο τη Γενική Γραμματεία Έρευνας Τεχνολογίας (παρ. 5) και φυσικό αντικείμενο την εκπαίδευση νέων ερευνητών και την εκπόνηση διδακτορικής διατριβής από αυτούς (παρ. 4 όπως τροποποιήθηκε με την 3866/B3283/27.8.2002 όμοια απόφαση).

10. Με τον Κανονισμό Λειτουργίας του ΠΕΝΕΔ 2001, όπως αυτός διαμορφώθηκε κατόπιν της δεύτερης τροποποίησής του, ορίστηκε ότι: **α'** Το ΠΕΝΕΔ αφορά την εκπαίδευση νέων ερευνητών και την εκπόνηση διδακτορικής διατριβής από αυτούς σύμφωνα με τους στόχους του ΕΠΑΝ (παρ. 1). **β'** Βασικοί στόχοι του προγράμματος είναι, μεταξύ άλλων, η εκπαίδευση νέων ερευνητών σε τομείς αιχμής, στο πλαίσιο ερευνητικών έργων τα οποία σχεδιάζονται να καταλήξουν σε αποτελέσματα με δυνατότητα αξιοποίησης, η αναβάθμιση της σημασίας της έρευνας και της τεχνολογικής ανανέωσης ως βασικών στοιχείων του στρατηγικού σχεδιασμού των επιχειρήσεων και η ενίσχυση της επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης μεταξύ ΑΕΙ, ΤΕΙ, ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων (παρ. 2). **γ'** Κύριος Ανάδοχος Φορέας του έργου ορίζεται ερευνητική μονάδα που ανήκει είτε σε ΑΕΙ ή ΤΕΙ είτε σε Ερευνητικό Κέντρο ή Ινστιτούτο και είναι υπεύθυνος έναντι της ΓΓΕΤ για την τεχνική και οικονομική διαχείριση του έργου (παρ. 5). **δ'** Μέγιστος χρόνος εκτέλεσης των έργων είναι τα 3 έτη, με δυνατότητα παράτασης για ένα έτος αν διαπιστωθεί σοβαρός λόγος καθυστέρησης, που δεν οφείλεται στους συνεργαζόμενους

φορείς, χωρίς αντίστοιχη αύξηση του προϋπολογισμού (παρ. 6). ε' Οι ερευνητικές προτάσεις πρέπει να αναφέρονται σε έρευνα σύμφωνα με τον ορισμό της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ) δηλαδή «παραγωγή νέας επιστημονικής γνώσης με διεθνώς αποδεκτές επιστημονικές θεωρίες και κριτήρια» ή στην εφαρμογή γνώσεων με συστηματική και επιστημονικά αποδεκτή μεθοδολογία για την παραγωγή νέων προϊόντων ή διαδικασιών παραγωγής». Η διδακτορική διατριβή θα πρέπει να συνδέεται με συγκεκριμένα προβλήματα της παραγωγής και της οικονομίας. Η συμμετοχή στο προτεινόμενο ερευνητικό έργο νέων πτυχιούχων ή μεταπτυχιακών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι θα εκπαιδευτούν ως ερευνητές και η λήψη από αυτούς διδακτορικού διπλώματος. Η λήψη διδακτορικού διπλώματος από κάθε ένα νέο συμμετέχοντα ερευνητή αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ολοκλήρωση του έργου και τη χρηματοδότησή του από την ΓΓΕΤ (παρ. 7).

στ' Στο τέλος κάθε ερευνητικού υποέργου, υποβάλλεται τεκμηριωμένη και πλήρης Τελική Τεχνική Έκθεση για το υποέργο και τελικός οικονομικός απολογισμός του (παρ. 12). ζ' Η τελική τεχνική έκθεση αξιολογείται από την ΓΓΕΤ για την οριστική αποδοχή των αποτελεσμάτων του υποέργου και του οικονομικού απολογισμού, οπότε και καταβάλλεται το υπόλοιπο της χρηματοδότησης. η' Στην τελική έκθεση επισυνάπτονται σύντομες περιλήψεις των διδακτορικών διατριβών που εκπονήθηκαν με χρηματοδότηση του ΠΕΝΕΔ, τα πλήρη κείμενα των οποίων υποβάλλονται στη συνέχεια στο Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και η απόδειξη παραλαβής προσκομίζεται στην ΓΓΕΤ αμέσως μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας (παρ. 12).

11. Από τις ρυθμίσεις του Κανονισμού Λειτουργίας του ΠΕΝΕΔ έτους 2000, που παρατέθηκαν στην προηγούμενη σκέψη, προκύπτουν τα ακόλουθα: Στο Πρόγραμμα Ενίσχυσης Ερευνητικού Δυναμικού (ΠΕΝΕΔ) εντάσσονται ερευνητικά έργα σχεδιασμένα να καταλήξουν σε αποτελέσματα με δυνατότητα αξιοποίησης. Προϋπόθεση για την ένταξη στο Πρόγραμμα των εν λόγω έργων αποτελεί, μεταξύ άλλων, η συμμετοχή σε αυτά νέων πτυχιούχων ή μεταπτυχιακών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με σκοπό την εκπαίδευσή τους ως ερευνητών, καθώς και η συμμετοχή τους, κατά τη διάρκεια εκτέλεσης των έργων, σε σεμινάρια ερευνητικής μεθοδολογίας, διοίκησης της έρευνας και της καινοτομίας, αποτίμησης της τεχνολογίας, εκμετάλλευσης της έρευνας και τεχνολογίας και ενσωμάτωσής της στη διαδικασία της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Η εκτέλεση των ερευνητικών έργων στοχεύει στην εκπαίδευση των συμμετεχόντων νέων ερευνητών σε τομείς αιχμής, που πιστοποιείται με τη λήψη από αυτούς διδακτορικού διπλώματος, στην αναβάθμιση της σημασίας της έρευνας και της τεχνολογικής ανανέωσης ως βασικών στοιχείων του στρατηγικού σχεδιασμού των επιχειρήσεων και, τέλος, στην ενίσχυση της επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης μεταξύ ΑΕΙ, ΤΕΙ, ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων. Η εκπαίδευση των νέων ερευνητών πιστοποιείται με τη λήψη από αυτούς διδακτορικού διπλώματος, που αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ολοκλήρωση και τη χρηματοδότησή τους από την ΓΓΕΤ.

12. Από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση και τα λοιπά διαδικαστικά έγγραφα προκύπτουν τα αναφερόμενα στις σκέψεις 13 έως και 22 που ακολουθούν.

13. Με την .../12.9.2002 κοινή απόφαση του Γενικού Γραμματέα Έρευνας και Τεχνολογίας του Υπουργείου Ανάπτυξης και του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ανατέθηκε, στο πλαίσιο του Ε.Π.ΑΝ, η εκτέλεση των ερευνητικών υποέργων με κωδικούς ..., ..., ..., ..., ..., ... και ..., που εντάχθηκαν στην Πράξη «Πρόγραμμα Ενίσχυσης Ερευνητικού Δυναμικού - ΠΕΝΕΔ 2001», με Κύριο Ανάδοχο Φορέα (ΚΑΦ) το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Για την εκτέλεση των υποέργων που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη σκέψη υπεγράφησαν μεταξύ της ΓΓΕΤ και του ΚΑΦ οι αντίστοιχες συμβάσεις με τις οποίες ορίστηκε μεταξύ άλλων ότι στο μέσον του έργου υποβάλλεται από τον Επιστημονικό Υπεύθυνο έκθεση προόδου προς την ΓΓΕΤ για το έργο συνολικά και επιμέρους εκθέσεις προόδου για κάθε μία διδακτορική διατριβή. Στο τέλος κάθε ερευνητικού έργου υποβάλλεται τεκμηριωμένη και πλήρης τελική τεχνική έκθεση για το έργο προκειμένου να διαπιστωθεί η καλή εκτέλεσή του, οπότε και αποφασίζεται η καταβολή ή όχι της 2^{ης} δόσης. Στην τελική έκθεση επισυνάπτονται σύντομες περιλήψεις των διδακτορικών διατριβών που εκπονήθηκαν με χρηματοδότηση του Π.Ε.Ν.Ε.Δ., τα πλήρη κείμενα των οποίων υποβάλλονται στο Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (άρθρο 6).

14. Μετά τον τελικό έλεγχο που διενεργήθηκε από τους ελεγκτές/πιστοποιητές της ΓΓΕΤ για την πιστοποίηση του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου των ανωτέρω υποέργων συντάχθηκαν οι αντίστοιχες εκθέσεις ελέγχου και εκδόθηκαν αποφάσεις για την αποδοχή των αποτελεσμάτων φυσικού και οικονομικού αντικειμένου τους, με τις οποίες

οριστικοποιήθηκαν οι επιλέξιμες δαπάνες και προσδιορίστηκε το ποσό της χρηματοδότησης που είχε καταβληθεί αχρεωστήτως με προκαταβολές.

15. Για το υποέργο με κωδικό ..., με τίτλο «.....», συντάχθηκε η ... /7.12.2009 έκθεση ελέγχου με την οποία επισημάνθηκε ότι το υποέργο ολοκληρώθηκε μερικώς και προτάθηκε η περικοπή του συνόλου της αμοιβής του υποψήφιου διδάκτορα ..... , διότι δεν ολοκλήρωσε επιτυχώς τη διδακτορική του διατριβή εντός του οριζόμενου συμβατικού χρόνου. Ακολούθως με την ..... /9.12.2009 απόφαση του Γενικού Γραμματέα της ΓΓΕΤ οριστικοποιήθηκαν οι επιλέξιμες δαπάνες και κρίθηκε ότι είχε καταβληθεί αχρεωστήτως το ποσό των 20.529,19 ευρώ, που αντιστοιχούσε στο σύνολο της αμοιβής του υποψήφιου διδάκτορα που δεν ολοκλήρωσε τη διδακτορική του διατριβή κατά τα ανωτέρω.

16. Για το υποέργο ..., με τίτλο «.....» συντάχθηκε η ..... /22.12.2009 έκθεση ελέγχου, με την οποία επισημάνθηκε ότι το υποέργο ολοκληρώθηκε μερικώς και προτάθηκε η περικοπή του συνόλου της αμοιβής του υποψήφιου διδάκτορα ..... , διότι δεν ολοκλήρωσε τη διδακτορική του διατριβή εντός του οριζόμενου συμβατικού χρόνου. Ακολούθως, με την ..... /22.12.2009 απόφαση του Γενικού Γραμματέα της ΓΓΕΤ οριστικοποιήθηκαν οι επιλέξιμες δαπάνες και κρίθηκε ότι είχε καταβληθεί αχρεωστήτως το ποσό των 19.413,17 ευρώ, που αντιστοιχούσε στο σύνολο της αμοιβής του υποψήφιου διδάκτορα που δεν ολοκλήρωσε τη διδακτορική του διατριβή κατά τα ανωτέρω.

17. Για το υποέργο ..., με τίτλο «.....», συντάχθηκε η ..... /15.12.2009 έκθεση ελέγχου, με την οποία επισημάνθηκε ότι το υποέργο ολοκληρώθηκε μερικώς και προτάθηκε η περικοπή του συνόλου της αμοιβής του υποψήφιου διδάκτορα ..... , λόγω μη ολοκλήρωσης της διδακτορικής του

διατριβής εντός του οριζομένου συμβατικού χρόνου. Ακολούθως, με την ..... /9.12.2009 απόφαση του Γενικού Γραμματέα της ΓΓΕΤ οριστικοποιήθηκαν οι επιλέξιμες δαπάνες και κρίθηκε ότι είχε καταβληθεί αχρεωστήτως το ποσό των 18.423,03 ευρώ, που αντιστοιχούσε στο σύνολο της αμοιβής του υποψήφιου διδάκτορα που δεν ολοκλήρωσε τη διδακτορική του διατριβή κατά τα ανωτέρω.

18. Για το υποέργο ..., με τίτλο «.....», συντάχθηκε η ..... /30.12.2009 έκθεση ελέγχου, στην οποία επισημάνθηκε ότι το υποέργο ολοκληρώθηκε μερικώς και προτάθηκε η περικοπή του συνόλου της αμοιβής των υποψηφίων διδασκόντων, διότι δεν ολοκληρώθηκε καμία από τις τρεις (3) διδακτορικές διατριβές εντός του οριζομένου συμβατικού χρόνου. Ακολούθως, με την η ..... /9.12.2009 απόφαση του Γενικού Γραμματέα της ΓΓΕΤ οριστικοποιήθηκαν οι επιλέξιμες δαπάνες και κρίθηκε ότι είχε καταβληθεί αχρεωστήτως το ποσό των 117.270,44 ευρώ που αντιστοιχούσε στο σύνολο της αμοιβής των υποψηφίων διδασκόντων που δεν ολοκλήρωσαν τη διδακτορική τους διατριβή κατά τα ανωτέρω.

19. Για το υποέργο ..., με τίτλο «.....», συντάχθηκε η ..... /30.12.2009 έκθεση ελέγχου, στην οποία επισημάνθηκε ότι το υποέργο ολοκληρώθηκε μερικώς και προτάθηκε η περικοπή του συνόλου της αμοιβής ενός υποψήφιου διδάκτορα λόγω μη ολοκλήρωσης της διδακτορικής του διατριβής εντός του οριζομένου συμβατικού χρόνου. Ακολούθως, με την ..... /30.12.2009 απόφαση του Γενικού Γραμματέα της ΓΓΕΤ οριστικοποιήθηκαν οι επιλέξιμες δαπάνες και κρίθηκε ότι είχε καταβληθεί αχρεωστήτως το ποσό των 31.952,19 ευρώ που αντιστοιχούσε στο σύνολο της αμοιβής του υποψήφιου διδάκτορα που δεν ολοκλήρωσε τη διδακτορική του διατριβή κατά τα ανωτέρω.

20. Για το υποέργο ..., με τίτλο «.....», συντάχθηκε η ..... /30.7.2009 έκθεση ελέγχου, με την οποία επισημάνθηκε ότι το υποέργο ολοκληρώθηκε μερικώς και προτάθηκε η περικοπή του συνόλου της αμοιβής του υποψήφιου διδάκτορα ..... , λόγω μη ολοκλήρωσης της διδακτορικής του διατριβής εντός του οριζομένου από την οικεία σύμβαση χρόνου υλοποίησης. Ακολούθως, με την ..... / 14.9.2009 απόφαση του Γενικού Γραμματέα της ΓΓΕΤ οριστικοποιήθηκαν οι επιλέξιμες δαπάνες και κρίθηκε ότι είχε καταβληθεί αχρεωστήτως το ποσό των 20.756,25 ευρώ που αντιστοιχούσε στο σύνολο της αμοιβής του υποψήφιου διδάκτορα που δεν ολοκλήρωσε τη διδακτορική του διατριβή κατά τα ανωτέρω.

21. Για το υποέργο ..., με τίτλο «.....», συντάχθηκε η ..... /19.11.2009 έκθεση ελέγχου, με την οποία επισημάνθηκε ότι το υποέργο ολοκληρώθηκε μερικώς και προτάθηκε η περικοπή του συνόλου της αμοιβής των υποψηφίων διδακτόρων ..... , ... , ... , ... και .... , λόγω μη ολοκλήρωσης των διδακτορικών τους διατριβών εντός του οριζομένου από την οικεία σύμβαση χρόνου υλοποίησης. Ακολούθως με την ..... /19.11.2009 απόφαση του Γενικού Γραμματέα της ΓΓΕΤ οριστικοποιήθηκαν οι επιλέξιμες δαπάνες και κρίθηκε ότι είχε καταβληθεί αχρεωστήτως το ποσό των 96.058,20 ευρώ, που αντιστοιχούσε στο σύνολο της αμοιβής των υποψηφίων διδακτόρων που δεν ολοκλήρωσαν τη διδακτορική τους διατριβή κατά τα ανωτέρω.

22. Με τα ..... /18.1.2010 και ..... /19.1.2010 έγγραφα της Διευθύντριας Υποστήριξης Ερευνητικών Προγραμμάτων της ΓΓΕΤ, το ΕΚΠΑ ενημερώθηκε για τα ευρήματα του ελέγχου και υπέβαλε τις από ..... /25.2.2010 αντιρρήσεις του, σχετικά με τα αναζητηθέντα ποσά, οι οποίες απορρίφθηκαν με την .....

/20.4.2010 πράξη του Υφυπουργού Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και καταλογίστηκε με το ποσό των 324.402,47 ευρώ, που αντιστοιχεί στο σύνολο των φερομένων ως αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών.

23. Το ήδη αναιρεσίβλητο ΕΚΠΑ, ενώπιον του Τμήματος, προέβαλε τους ακόλουθους ισχυρισμούς: α) στο πλαίσιο εκτέλεσης του υποέργου ... η τριμελής Συμβουλευτική Επιτροπή της Διδακτορικής Διατριβής της Φαρμακευτικής Σχολής του υποψηφίου διδάκτορα ..... , έχει παραλάβει μέρος της διατριβής, αλλά η διαδικασία της υποστήριξής της παραμένει σε εκκρεμότητα, λόγω της εργασιακής απασχόλησης του υποψηφίου διδάκτορα στον ιδιωτικό τομέα και της απομάκρυνσής του από τον πανεπιστημιακό χώρο (σχετ. η από 18.5.2009 βεβαίωση της Επιτροπής), β) στο πλαίσιο εκτέλεσης του υποέργου ... τα αποτελέσματα των πειραμάτων του υποψηφίου δεν ήταν αρκετά σημαντικά και πρωτότυπα για να δικαιολογήσουν την επιτυχή ολοκλήρωση της διατριβής, ενώ, λόγω έλλειψης κονδυλίων δεν ήταν δυνατό να επαναληφθούν αυτά ή να δοκιμασθούν νέες μέθοδοι που θα έδιναν επιθυμητά αποτελέσματα (σχετ. επιστολή του υποψηφίου), γ) στο πλαίσιο εκτέλεσης του υποέργου ... ο υποψήφιος οδηγήθηκε σε ορισμένα σημαντικά ευρήματα, ωστόσο ορισμένα από τα αντικειμενικώς απαιτητικά πειράματά του δεν ευοδώθηκαν και η καθυστέρηση αυτή τον ανάγκασε να διακόψει προσωρινά για να υπηρετήσει στο στρατό χωρίς να ολοκληρώσει τη διδακτορική του διατριβή (σχετ. επιστολή της τριμελούς εξεταστικής επιτροπής παρακολούθησης της διδακτορικής διατριβής του Τμήματος Βιολογίας και Ιατρικής του Πανεπιστημίου ...), δ) στο πλαίσιο εκτέλεσης του υποέργου ... η υποψήφια διδάκτωρ ..... διορίστηκε στο ... Νοσοκομείο και εγκατέλειψε το πρόγραμμα παρόλο δε που ο υπεύθυνος του

υποέργου αιτήθηκε την αντικατάστασή της το αίτημά του απερρίφθη με την από 1.3.2005 επιστολή της διευθύντριας Υποστήριξης Ερευνητικών Προγραμμάτων της Γ.Γ.Ε.Τ. (σχετ. η από 7.7.2010 επιστολή του επιστημονικού υπεύθυνου του υποέργου, ...) και η υποψήφια διδάκτωρ ..... διέκοψε την ερευνητική της εργασία οριστικά το Δεκέμβριο του 2005 για βιοποριστικούς και οικογενειακούς λόγους (σχετ. η από 8.7.2010 επιστολή της), ε) στο πλαίσιο εκτέλεσης του υποέργου ... η διατριβή θα έχει ολοκληρωθεί εντός του έτους 2010 (σχετ. επιστολή της επιστημονικής υπεύθυνης του υποέργου, ...), στ) στο πλαίσιο εκτέλεσης του υποέργου ... τα ερευνητικά αποτελέσματα δεν ήταν επαρκή ο δε υποψήφιος διδάκτορας απασχολείται στον ιδιωτικό τομέα για βιοποριστικούς λόγους και θα ήταν πέρα από κάθε ακαδημαϊκή δεοντολογία η υποστήριξη της διατριβής υπό την πίεση του ερευνητικού προγράμματος αφού αυτός απασχολείται στον ιδιωτικό τομέα για βιοποριστικούς λόγους (σχετ. οι από 22.6.2009 και από 7.7.2010 επιστολές της επιστημονικής υπεύθυνης του υποέργου, ...) και ζ) στο πλαίσιο εκτέλεσης του υποέργου ... η υποψήφια διδάκτορας ..... είναι διδακτορική φοιτήτρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Βιολογία της Άσκησης», οι υποψήφιοι ..... , ... και ..... είναι κάτοχοι του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης και η υποψήφια διδάκτορας ..... ολοκλήρωσε τη διδακτορική της διατριβή το Δεκέμβριο του 2009 και ορίστηκε η επταμελής εξεταστική επιτροπή στη Γενική Συνέλευση Ειδικής Σύνοψης της 17.12.2009 (σχετ. οι από 16.12.2008 βεβαιώσεις του Τμήματος Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού).

24. Κατόπιν αυτών το Τμήμα δέχτηκε ότι αναγκαία προϋπόθεση για την επιλεξιμότητα των δαπανών ήταν η τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων που είχαν

προβλεφθεί στην απόφαση ένταξης και στον Κανονισμό Λειτουργίας του προγράμματος και ότι η μη ολοκλήρωση των ως άνω διδακτορικών διατριβών, που ήταν το κύριο παραδοτέο για την τελική παραλαβή και αποδοχή εκάστου υποέργου, στοιχειοθετούσε αθέτηση ρητώς αναληφθείσας ουσιώδους συμβατικής υποχρέωσης του ήδη αναιρεσειόντος και παραβίαση ουσιώδους όρου ένταξης των επίμαχων υποέργων στην Πράξη «ΠΕΝΕΔ 2001», όπως αυτοί καθορίστηκαν με τον Κανονισμό Λειτουργίας του εν λόγω προγράμματος και την οικεία προκήρυξη, χωρίς από τα ως άνω επικαλούμενα από το αιτούν στοιχεία να προκύπτει ότι συνέτρεχαν λόγοι ανωτέρας βίας.

25. Ενόψει δε της ως άνω νομικής παραδοχής έκρινε ότι ο καταλογισμός του ήδη αιτούντος με το ως άνω ποσό είναι νόμιμος και απέρριψε τους προβληθέντες ενώπιόν του λόγους έφεσης.

26. Με την κρινόμενη αίτηση αναιρέσεως προβάλλεται ότι κατ' εσφαλμένη ερμηνεία των οικείων διατάξεων περί αρμοδιότητας καταλογισμού, κρίθηκε με την αναιρεσιβαλλόμενη ότι αρμοδίως εκδόθηκε η προμνησθείσα καταλογιστική πράξη από τον Υφυπουργό Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων ..... , εφόσον η αρμοδιότητα έκδοσης πράξεων καταλογισμού δεν είχε μεταβιβασθεί ρητώς σε αυτόν με κοινή απόφαση του Πρωθυπουργού και της Υπουργού Παιδείας, κατ' άρθρο 83 παρ. 2 του Συντάγματος, ενώ δεν αρκεί η γενική αναφορά στην 1120/Η/7.1.2010 κοινή απόφαση του Πρωθυπουργού και της Υπουργού Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων ότι ο ανωτέρω Υφυπουργός ασκεί τις αρμοδιότητες που αφορούν τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ).

27. Με την ΚΥΑ 15954/(ππο)559/2006 (ΦΕΚ Β΄ 1266), ορίζεται ότι αρμόδια όργανα για τον καταλογισμό είναι εκτός από τον Υπουργό Ανάπτυξης ή το νομίμως εξουσιοδοτημένο από αυτόν όργανο (άρθρο 2), ο Γενικός Γραμματέας Έρευνας και Τεχνολογίας, ή άλλο εξουσιοδοτημένο όργανο που αναλαμβάνει υποχρεώσεις σε βάρος πιστώσεων του προϋπολογισμού του φορέα που έχει την ιδιότητα του τελικού δικαιούχου και σε κάθε περίπτωση ο διατάκτης των δαπανών που είναι και διατάκτης του καταλογισμού σύμφωνα με το άρθρο 33 παρ. 2. του νόμου 2362/1995 (άρθρο 1). Ήδη δε μετά την μεταφορά, με το άρθρο 2 του π.δ. 185/2009 (ΦΕΚ Α΄ 213), του συνόλου των αρμοδιοτήτων, υπηρεσιών, θέσεων και προσωπικού της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας στο Υπουργείο Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, η σχετική αρμοδιότητα ανήκει στον Υπουργό Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων (άρθρο 12 του ίδιου π.δ/τος) ή στον αρμόδιο Υφυπουργό, ήτοι εν προκειμένω στον Υφυπουργό Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων ..... , στον οποίο ανατέθηκε, με το άρθρο 3 της ΚΥΑ 1120/Η/7.1.2010 (ΦΕΚ Β΄ 1) η άσκηση όλων ανεξαιρέτως των αρμοδιοτήτων που αφορούν στην Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας, στις οποίες εμπίπτουν και εκείνες που άπτονται της διαδικασίας ελέγχου των προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμπεριλαμβανομένης και της αρμοδιότητας έκδοσης πράξεων καταλογισμού αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών.

28. Ενόψει των ανωτέρω, το δικάσαν Τμήμα με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφασή του ορθώς έκρινε ότι η πράξη καταλογισμού του ήδη αιτούντος αρμοδίως εκδόθηκε από τον Υφυπουργό Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και

Θρησκευμάτων ..... , στον οποίο, κατά τα ανωτέρω, ανατέθηκε, μεταξύ άλλων, η αρμοδιότητα έκδοσης πράξεων καταλογισμού για την ανάκτηση αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών στο πλαίσιο υλοποίησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα 2000-2006». Συνεπώς, ο ως άνω λόγος αναίρεσης πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

29. Με την ένδικη αίτηση, προβάλλεται επίσης ότι το Τμήμα δεν αιτιολόγησε επαρκώς την απορριπτική κρίση του, σχετικά με τους προβληθέντες λόγους έφεσης περί παραβίασης της οριζόμενης στο άρθρο 2 της 15954/(ππο)559/11.8.2006 ΚΥΑ διαδικασίας έκδοσης της πράξης καταλογισμού και, συναφώς, του κατ' άρθρο 20 παρ. 2 του Συντάγματος δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης του αναιρεσειόντος, λόγω μη κοινοποίησης σε αυτό αποσπάσματος έκθεσης ελέγχου, μη επίδοσής του κατά τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, μη πρόσκλησης αυτού να λάβει γνώση του περιεχομένου οποιασδήποτε έκθεσης ελέγχου και έκδοσης της πράξης καταλογισμού πριν από την εξέταση των αντιρρήσεων που εμπροθέσμως κατέθεσε.

30. Με τις διατάξεις της 15954/(ππο)559/11.8.2006 ΚΥΑ ορίζεται ότι ο ελεγχόμενος καλείται προς υποβολή αντιρρήσεων σε σχέση με τα ευρήματα του ελέγχου, εντός προθεσμίας τριάντα ημερών (άρθρο 2). Εντούτοις, πλημμέλειες κατά τη διαδικασία κοινοποίησης της έκθεσης ελέγχου και του σχετικού πορίσματος που αφορά στον ελεγχόμενο και υποβολής των αντιρρήσεων, επιδρούν στο κύρος της επιγενόμενης ανάκτησης μόνο εφόσον διαπιστωθεί ότι παρεμπόδισαν ουσιωδώς το δικαίωμα άμυνας και προηγούμενης ακρόασης του ελεγχόμενου. Η προϋπόθεση αυτή συντρέχει κατά κανόνα όταν, λόγω των

πλημμελειών της διαδικασίας, αυτός εμποδίστηκε να προβάλει σε κατάλληλο χρόνο ισχυρισμούς που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε διαφορετική κρίση τα επιβάλλοντα την ανάκτηση όργανα. Εξάλλου, η κοινοποίηση της έκθεσης και του πορίσματος ελέγχου, αποκλειστικό σκοπό έχει τη γνώση από μέρους του των παρανομιών που διαπιστώθηκαν κατά την πραγματοποίηση της συγχρηματοδοτούμενης πράξης και του ποσού που αυτός οφείλει να επιστρέψει. Επομένως, δεν συντρέχει παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας έκδοσης της απόφασης ανάκτησης, όταν η σχετική έκθεση, έστω και αν δεν κοινοποιήθηκε, αποδεδειγμένα περιήλθε σε γνώση του ενδιαφερομένου και ασκήθηκαν από μέρους του τα προβλεπόμενα ενδικοφανή βοηθήματα.

31. Ενόψει των ανωτέρω, ορθώς και με πλήρη αιτιολογία το δικάσαν Τμήμα έκρινε με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ότι κατά την έκδοση της εκκληθείσας απόφασης καταλογισμού τηρήθηκε ο προβλεπόμενος από το άρθρο 2 της κ.υ.α. 15954/(ππο)559/11.8.2006 ουσιώδης τύπος της διαδικασίας και, συναφώς, το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης, αφού κατά το χρονικό διάστημα από το Σεπτέμβριο έως το Δεκέμβριο του 2009 απεστάλησαν από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας προς το ΕΚΠΑ οι .../9.12.2009, .../22.12.2009, .../9.12.2009, .../9.12.2009, .../30.12.2009, .../14.9.2009 και .../19.11.2009 αποφάσεις του Γενικού Γραμματέα Γ.Γ.Ε.Τ. για την αποδοχή των αποτελεσμάτων φυσικού και οικονομικού αντικείμενου των ανωτέρω υποέργων, στις αρχές δε Ιανουαρίου 2010, η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας τού απέστειλε τα .../18.1.2010 και .../19.1.2010 έγγραφα της Διευθύντριας Υποστήριξης Ερευνητικών Προγραμμάτων της Γ.Γ.Ε.Τ., με τα οποία κλήθηκε να καταβάλει τα αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά, στα έγγραφα δε αυτά ήταν

συνημμένοι πίνακες με τα υποέργα για τη μη υλοποίηση των οποίων ζητήθηκε η επιστροφή των σχετικών ποσών και, ως εκ τούτου, είχε λάβει εγκαίρως γνώση της αιτίας του μεταγενέστερου καταλογισμού του, επί της οποίας υπέβαλε τις ..... /25.2.2010 αντιρρήσεις του, που απορρίφθηκαν από τη ΓΓΕΤ και, όπως προκύπτει από το προοίμιο της καταλογιστικής πράξης, ελήφθησαν υπ' όψιν από τον Υφυπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων πριν από την έκδοση της προσβαλλόμενης πράξης. Ως εκ τούτου, του παρασχέθηκε η δυνατότητα να εκθέσει τις απόψεις του επί των διαπιστωθεισών πλημμελειών, χωρίς να ασκεί επιρροή το γεγονός ότι το ..... /26.4.2010 έγγραφο απόρριψης των αντιρρήσεών του φέρει ημερομηνία μεταγενέστερη της καταλογιστικής πράξης (η οποία φέρει ημερομηνία την 20.4.2010), διότι το ανωτέρω έγγραφο αποσκοπεί στην ενημέρωση του υποχρέου. Συνεπώς, ο ως άνω λόγος αναίρεσης πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

32. Με την ένδικη αίτηση, προβάλλεται ότι το δικάσαν Τμήμα χωρίς νόμιμη αιτιολογία απέρριψε τον προβληθέντα λόγο έφεσης περί παραβίασης του άρθρου 3 της 15954/(ππο)559/11.8.2006 ΚΥΑ, με το οποίο καθορίζεται το ελάχιστο απαιτούμενο περιεχόμενο της πράξης καταλογισμού, εφόσον σε αυτή δεν γίνεται ειδική αναφορά στις σχετικές εκθέσεις ελέγχου, δεν εξειδικεύονται τα ένδικα μέσα προσβολής της και το δικαστήριο ενώπιον του οποίου ασκούνται, ούτε αναφέρεται στο σώμα της το πρόσωπο από το οποίο ζητείται η επιστροφή του αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού.

33. Με τις διατάξεις της 15954/(ππο)559/11.8.2006 ΚΥΑ προβλέπεται ότι η απόφαση διά της οποίας επιχειρείται η αναζήτηση των αχρεωστήτως καταβληθεισών χρηματοδοτήσεων από τον τελικό αποδέκτη, απαιτείται να είναι

αιτιολογημένη και να αναφέρονται σε αυτήν τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ιδιωτικού, ή δημοσίου δικαίου από τα οποία αναζητούνται τα αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντα ποσά, καθώς και τα τυχόν συνυπόχρεα αυτών πρόσωπα και τα ένδικα μέσα που μπορούν να ασκηθούν κατ' αυτής (άρθρο 3). Η αιτιολογία αυτή πρέπει να περιέχεται συνοπτικά στο σώμα της απόφασης και μπορεί να συμπληρώνεται, περαιτέρω, με ρητή παραπομπή στην οικεία έκθεση ελέγχου. Πρέπει δε να είναι ειδική και επαρκής, ώστε να παρέχεται στο διοικούμενο η δυνατότητα ακριβούς γνώσης της αιτίας για την οποία επιβλήθηκε σε βάρος του το μέτρο της ανάκτησης, δηλαδή να περιέχει την αναγκαία νομική και ιστορική αιτία που στηρίζει και δικαιολογεί την επιβαλλόμενη υποχρέωση.

34. Το δικάσαν Τμήμα με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφασή του ορθώς και με πλήρη αιτιολογία έκρινε ότι η προσβληθείσα απόφαση φέρει το ελάχιστο απαιτούμενο νόμιμο περιεχόμενο, δεδομένου ότι στο προοίμιο και το σκεπτικό της παρατίθεται το νομικό πλαίσιο, επί του οποίου αυτή ερείδεται και ευχερώς προκύπτουν οι εκθέσεις ελέγχου που λήφθηκαν υπόψη, ενώ η παράλειψη αναγραφής των ενδίκων μέσων που μπορούν να ασκηθούν κατ' αυτής δεν συνιστά παράβαση ουσιώδους τύπου. Ομοίως, ορθώς κρίθηκε ότι τόσο η παράλειψη αυτή, όσο και η τυχόν εσφαλμένη αναγραφή της προθεσμίας άσκησής τους, προβάλλονται αλυσιτελώς από εκείνον που τελικά παραδεκτώς άσκησε τα κατά νόμο προβλεπόμενα ένδικα μέσα, καθώς και ότι ουδεμία αμφιβολία καταλείπεται ως προς το καταλογισθέν πρόσωπο, ενώ δεν νοείται καταλογισμός στα υποέργα. Συνεπώς οι περί του αντιθέτου προβαλλόμενοι λόγοι αναίρεσης είναι αβάσιμοι και απορριπτέοι.

35. Περαιτέρω, προβάλλεται ότι, κατ' εσφαλμένη εφαρμογή των διεπουσών την ένδικη υπόθεση διατάξεων, το Τμήμα δέχθηκε ως εφαρμοστέο τον Οδηγό Εφαρμογής του ΠΕΝΕΔ 2001, ο οποίος δεν αποτελεί ούτε το κανονιστικό ούτε το συμβατικό πλαίσιο που διέπει την εκτέλεση των ένδικων υποέργων.

36. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, καθόσον ο Οδηγός Εφαρμογής (Κανονισμός Λειτουργίας), ανεξαρτήτως της νομικής του φύσης, συνιστά σε κάθε περίπτωση ειδικό πλαίσιο, δεσμευτικό τόσο για τον τελικό αποδέκτη, ήτοι το αναιρεσείον, όσο και για τον τελικό δικαιούχο, ήτοι τη ΓΓΕΤ (πρβλ. Ολ. ΕΣ 899/2017).

37. Κατά την προσήκουσα δε εκτίμηση του αναιρετηρίου προβάλλεται ότι το Τμήμα με πλημμελή και ανεπαρκή αιτιολογία απέρριψε τους ισχυρισμούς του αναιρεσείοντος ότι στο πλαίσιο των υποέργων έχει επιτελεστεί σημαντικότερο έργο και έχει επιτευχθεί ο στόχος του προγράμματος που ήταν η δημιουργία νέων ερευνητών και η ενίσχυση της έρευνας και, περαιτέρω, ότι, κατ' εσφαλμένη εφαρμογή των διεπουσών την ένδικη υπόθεση διατάξεων και της αρχής της αναλογικότητας, δέχθηκε ότι η επιλεξιμότητα και νομιμότητα της καταβολής της χρηματοδότησης εξαρτάται αποκλειστικά από την ολοκλήρωση των διδακτορικών διατριβών, εξισώνοντας το ήδη επιτελεσθέν αυτό έργο με την μη εκτέλεση οποιουδήποτε έργου και συνεπώς ο καταλογισμός του με το σύνολο των καταβληθέντων, για την αιτία αυτή, ποσών δεν παρίσταται δυσανάλογος, αφού με αυτόν επιδιώκεται η ανάκτηση μόνο του ποσού που αντιστοιχεί στην αξία των μη επιλέξιμων δαπανών και όχι στο σύνολο του ποσού της χρηματοδότησης.

38. Ειδικότερα, κατά τους ισχυρισμούς του αναιρεσείοντος, η αποκλειστική εξάρτηση της χρηματοδότησης από την ολοκλήρωση των διδακτορικών διατριβών δεν συνάδει με τους σκοπούς του προγράμματος και τη φύση της έρευνας και της εργασίας που οδηγεί στην εκπόνηση μίας διδακτορικής διατριβής και έρχεται σε σύγκρουση με την έννοια της επιστημονικής έρευνας και της ενίσχυσης του ερευνητικού δυναμικού. Συνεπώς, εφόσον η χρηματοδότηση έχει χρησιμοποιηθεί για την εκπαίδευση του αντίστοιχου νέου ερευνητή σε τομείς αιχμής, στο πλαίσιο των ένδικων ερευνητικών έργων οι σκοποί του προγράμματος έχουν επιτευχθεί και η αναζήτηση της χρηματοδότησης δεν γίνεται ούτε νόμιμα, ούτε σύμφωνα με τους κανόνες που διέπουν το πρόγραμμα.

39. Συναφώς, κατά το αναιρεσείον, η εφαρμογή αυτού του αμιγώς τυπικού κριτηρίου κρίσης των ερευνητικών προσπαθειών και ανάκτησης της χρηματοδότησης παραβιάζει, επίσης, την αρχή της ίσης μεταχείρισης διότι με την αναζήτηση του συνόλου της χρηματοδότησης εξισώνεται, ως προς τις συνέπειες, η πλήρης αδράνεια κατά την εκπόνηση μίας διατριβής, με το σοβαρότατο επιστημονικό έργο που έχει ενδεχομένως παραχθεί, αλλά δεν έχει οδηγήσει στην τυπική απονομή του διδακτορικού διπλώματος. Ομοίως, παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας διότι η αναζήτηση του συνόλου της χρηματοδότησης στην περίπτωση που έχουν επιτευχθεί όλοι οι στόχοι του προγράμματος και έχουν εκπληρωθεί όλες οι σχετικές υποχρεώσεις, χωρίς όμως τυπική απονομή διδακτορικού διπλώματος, είναι υπέρμετρα δυσμενής και δεν λαμβάνει υπόψη την προσπάθεια που καταβλήθηκε, τον χρόνο που απαιτήθηκε και το αποτέλεσμα που έχει παραχθεί. Επίσης, αντίκειται στη συνταγματική

αρχή της υποχρέωσης του Κράτους για την ανάπτυξη και προαγωγή της έρευνας, διότι αποτελεί αδικαιολόγητο περιορισμό της.

40. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος. Και τούτο διότι το δικάσαν Τμήμα, ορθώς και με πλήρη αιτιολογία έκρινε ότι ο καταλογισμός του αναιρεσειόντος με το ποσό που αντιστοιχεί στο σύνολο της αμοιβής των υποψηφίων διδασκτόρων, οι οποίοι δεν ολοκλήρωσαν εμπροθέσμως τις διδακτορικές τους διατριβές, είναι νόμιμος, δεδομένου ότι αναγκαία προϋπόθεση για την επιλεξιμότητα των αμοιβών τους ήταν η ολοκλήρωση από τους νέους ερευνητές των διδακτορικών διατριβών τους εντός του προβλεπόμενου χρόνου, ο όρος δε αυτός είχε περιγραφεί με σαφήνεια και ακρίβεια στον Κανονισμό Λειτουργίας του ΠΕΝΕΔ και ήταν γνωστός στο ήδη αναιρεσειόν. Περαιτέρω, αφού συνεκτίμησε τα προσκομισθέντα ενώπιόν του στοιχεία που αφορούσαν στις ένδικες διδακτορικές διατριβές και έλαβε προσηκόντως υπόψη τις κρίσιμες παραμέτρους για την εκτίμηση του σύμφωνου χαρακτήρα του καταλογισμού προς την αρχή της αναλογικότητας, ορθά και αιτιολογημένα έκρινε ότι ο καταλογισμός δεν παρίσταται δυσανάλογος, αφού αφορά στην ανάκτηση μόνο του ποσού που αντιστοιχεί στην αξία των μη επιλέξιμων δαπανών και όχι στο σύνολο του ποσού της χρηματοδότησης. Άλλωστε, το αναιρεσειόν δεν επικαλείται ότι βάσει ενός γενικά αναγνωρισμένου συστήματος αξιολόγησης τα παραδοθέντα ισοδυναμούν σε συγκεκριμένη κατηγορία αξιοποιήσιμης ερευνητικής εργασίας, στο πλαίσιο του ΠΕΝΕΔ 2001, ενώ τα επικαλούμενα, προς επίρρωση των ως άνω ισχυρισμών του, πραγματικά περιστατικά, απαραδέκτως προβάλλονται κατ' αναίρεση. Επιπλέον, δεν παραβιάστηκε στην υπό κρίση περίπτωση η αρχή της ισότητας, δεδομένου ότι κριτήριο για την

παραγωγή ή μη επιστημονικού έργου αποτελούσε το τελικώς παραδοτέο, υπό την έννοια της αρμοδίως εγκριθείσας διδακτορικής διατριβής και της απονομής διδακτορικού τίτλου, το οποίο δεν πληρούται σε καμία από τις συγκρινόμενες ένδικες περιπτώσεις. Ομοίως, η εφαρμογή του κριτηρίου αυτού δεν αντιβαίνει στο άρθρο 16 του Συντάγματος, από τις διατάξεις του οποίου δεν απαγορεύεται η θέσπιση από το νομοθέτη και τη διοίκηση οργανωτικής φύσεως περιορισμών και όρων χρηματοδότησης της διεξαγόμενης στο πλαίσιο ερευνητικών προγραμμάτων επιστημονικής έρευνας.

41. Μειοψήφησαν η Πρόεδρος Ανδρονίκη Θεοδοκάτου και οι Σύμβουλοι Μαρία Αθανασοπούλου, Ευαγγελία Σεραφή και Νεκταρία Δουλιανάκη, οι οποίες διατύπωσαν τη γνώμη ότι οι ανωτέρω αιτιάσεις είναι βάσιμες. Και τούτο διότι:

i) Στο πλαίσιο του δημοσιονομικού ελέγχου των παρεμβάσεων που ασκείται από τα κράτη μέλη, δημοσιονομική διόρθωση επιβάλλεται σε κάθε περίπτωση που διαπιστώνεται αντικανονική χρήση των ενωσιακών κονδυλίων, αφού τηρηθεί, για τον προσδιορισμό του ύψους της, προσηκόντως η αρχή της αναλογικότητας (άρθρα 38 και 39 του Καν. (ΕΚ) 1260/1999 του Συμβουλίου και άρθρο 2 του Καν. (ΕΚ) 448/2001 της Επιτροπής), ήτοι ληφθεί δεόντως υπόψη η σοβαρότητα της διαπιστούμενης μη συμμόρφωσης προς τους ενωσιακούς (και εθνικούς) κανόνες, το είδος της παράβασης και η οικονομική ζημία που υφίσταται η Ένωση και διαπιστωθεί η αναγκαιότητα, καταλληλότητα και προσφορότητα - ορθολογικότητα του μέτρου αυτού για την πραγματοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού της πρόληψης των παρατυπιών, της αποτροπής της δημοσιονομικής διακινδύνευσης των ενωσιακών πόρων και της διασφάλισης της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισής τους. Ως εκ τούτου, η επιβολή και το ύψος του

μέτρου της ανάκτησης της αχρεωστήτως ή παρατύπως καταβληθείσας χρηματοδότησης, αναγκαίως συναρτάται, κατ' εφαρμογή της αρχής αυτής, από το είδος και τη σοβαρότητα της παρατυπίας και τη διαπιστούμενη ή εκτιμώμενη δημοσιονομική επίπτωσή της, ενώ για τον προσδιορισμό της εύλογης σχέσης αναλογίας μεταξύ του επιδιωκόμενου σκοπού της αποκατάστασης της επελθούσας ζημίας ή της μη διακινδύνευσης των ενωσιακών πόρων και του επιβαλλόμενου μέτρου της ανάκτησης, αναγκαίως ερευνάται η συνεπεία της παρατυπίας απόκλιση ή εκτροπή από την υλοποίηση του επιδιωκόμενου κάθε φορά στόχου ή τους κανόνες επιλεξιμότητας των χρηματοδοτούμενων δαπανών.

ii) Το Πρόγραμμα Ενίσχυσης Ερευνητικού Δυναμικού εντάχθηκε στο πλαίσιο του Μέτρου 8.3 με στόχους αντίστοιχους με εκείνους του Μέτρου αυτού, ήτοι (α) την εκπαίδευση νέων ερευνητών σε τομείς αιχμής, στο πλαίσιο ερευνητικών έργων τα οποία σχεδιάζονται να καταλήξουν σε αποτελέσματα με δυνατότητα αξιοποίησης, (β) την αναβάθμιση της σημασίας της έρευνας και της τεχνολογικής ανανέωσης ως βασικών στοιχείων του στρατηγικού σχεδιασμού των επιχειρήσεων, (γ) την ενίσχυση της επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης μεταξύ ΑΕΙ, ΤΕΙ, ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων και (δ) την αύξηση απασχόλησης ερευνητών από τις επιχειρήσεις (παρ. 2 Κανονισμού Λειτουργίας). Επομένως, κύριος στόχος του ήταν η διεξαγωγή και παραγωγή ερευνητικού έργου και ερευνητικών αποτελεσμάτων με δυνατότητα αξιοποίησής τους και η αναβάθμιση της σημασίας της έρευνας και της τεχνολογικής ανανέωσης στο στρατηγικό σχεδιασμό των επιχειρήσεων (βλ. και παρ. 2 Κανονισμού Λειτουργίας). Ως μέσο επίτευξης του συνόλου των στόχων αυτών προβλέφθηκε, από τον Κανονισμό Λειτουργίας του προγράμματος, η εκπαίδευση των

συμμετεχόντων στα ερευνητικά υποέργα νέων ερευνητών και ως προϋπόθεση για την πιστοποίηση της επιτυχούς ολοκλήρωσης της διαδικασίας εκπαίδευσής τους και για την ολοκλήρωση και τη χρηματοδότηση του έργου, η εκπόνηση από αυτούς διδακτορικής διατριβής και λήψη του αντίστοιχου διδακτορικού τίτλου σπουδών. Όπως όμως περιγράφεται στις ίδιες διατάξεις, η εκπαίδευσή τους αποτελούσε μία σύνθετη διαδικασία που περιλάμβανε αφενός τη συμμετοχή τους σε σεμινάρια ερευνητικής μεθοδολογίας, διοίκησης της έρευνας και της καινοτομίας και αποτίμησης της τεχνολογίας (παρ. 5 Κανονισμού Λειτουργίας) και αφετέρου την εκπόνηση διδακτορικής διατριβής που συνδεόταν με συγκεκριμένα προβλήματα της παραγωγής και της οικονομίας, που, ομοίως, προϋπέθετε την ενεργό συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική και ερευνητική δραστηριότητα του οικείου εκπαιδευτικού φορέα και τη διενέργεια δημοσιεύσεων σε επιστημονικά περιοδικά ή συνέδρια. Στο πλαίσιο αυτό οι νέοι ερευνητές εντάσσονταν στην προβλεπόμενη εκπαιδευτική διαδικασία και αναλάμβαναν, καθόλη τη διάρκεια εκτέλεσης του χρηματοδοτούμενου έργου και εκπόνησης της διδακτορικής τους διατριβής, να πραγματοποιούν ερευνητικό και επιστημονικό έργο που αφορούσε στην παραγωγή νέας επιστημονικής γνώσης ή στην εφαρμογή γνώσεων για την παραγωγή νέων προϊόντων ή διαδικασιών παραγωγής, ήτοι να παράγουν ερευνητικά αποτελέσματα κατάλληλα για αξιοποίηση από τους συμβληθέντες, για την υλοποίηση των υποέργων, φορείς χρήστες. Κατά συνέπεια, για την αξιολόγηση της επίτευξης των στόχων του ΠΕΝΕΔ και τον προσδιορισμό του ποσοστού απόκλισης από την επιτυχή ολοκλήρωση του χρηματοδοτούμενου έργου αναγκαία συνεκτιμάται το συνολικώς παρασχεθέν από αυτούς επιστημονικό και ερευνητικό έργο και τα

παραχθέντα από αυτούς αξιοποιήσιμα ερευνητικά αποτελέσματα, καθώς και ο βαθμός ποιοτικής, ποσοτικής και χρονικής απόκλισής του από τον στόχο της πλήρους και επιτυχούς εκπόνησης της διδακτορικής διατριβής και της λήψης του αντίστοιχου τίτλου σπουδών και η δημοσιονομική επίπτωση της διαπιστούμενης αυτής απόκλισης στην επιλεξιμότητα των δαπανών για την υλοποίηση των στόχων εκάστου του υποέργου. Συναφώς, η επιλεξιμότητα ή μη των δαπανών για την καταβολή της αμοιβής τους, αναγκαία συναρτάται με τη συνολική ερευνητική προσπάθεια και τη συμβολή τους στην παραγωγή κατάλληλου για την εκπλήρωση των σκοπών της δράσης ερευνητικού και επιστημονικού έργου και δεν εξαρτάται αποκλειστικά από τη λήψη του αντίστοιχου διδακτορικού διπλώματος, η μη λήψη του οποίου δεν καθιστά, ως εκ τούτου, άνευ ετέρου το σύνολο της καταβληθείσας αμοιβής τους μη επιλέξιμο. Η ερμηνευτική αυτή προσέγγιση είναι σύμφωνη και με τις ρυθμίσεις του Κανονισμού Λειτουργίας του προγράμματος, σύμφωνα με τις οποίες, σε περίπτωση επιγενόμενης αδυναμίας υποψηφίου διδάκτορα να εκπαιδευτεί στο πλαίσιο ενός εγκεκριμένου έργου ΠΕΝΕΔ και, συνεπώς, λήψης του διδακτορικού τίτλου σπουδών και ταυτόχρονης αδυναμίας αντικατάστασής του, η επιλεξιμότητα ή μη της αμοιβής που του έχει καταβληθεί έως την ημερομηνία αποχώρησής του, εξεταζόταν από ειδική επιτροπή της ΓΓΕΤ και αποτελούσε συνάρτηση της παρασχεθείσας από αυτόν εργασίας μέχρι την ημερομηνία αποχώρησής του (παρ. 13 του Κανονισμού Λειτουργίας). Ομοίως, στην ερμηνεία αυτή συνηγορεί και η αναθεώρηση, μετά την ενδιάμεση αξιολόγησή τους, κατά τη διάρκεια εκτέλεσης των επίμαχων υποέργων (όπως παρατάθηκε), τόσο του οικείου επιχειρησιακού προγράμματος (ΕΠΑΝ), όσο και του σχετικού Συμπληρώματος

Προγραμματισμού, που αποτελεί το Τεχνικό Δελτίο του Μέτρου 8.3, σύμφωνα με τα οποία, η δράση (εκπαίδευση νέων ερευνητών), στο πλαίσιο του μέτρου αυτού, απευθύνεται σε νέους επιστήμονες που μπορούν, στα πλαίσια ερευνητικού έργου, να εκπονήσουν είτε διδακτορική διατριβή είτε ερευνητική εργασία, που θα καταλήξει σε δημοσίευση, με αναγκαία προϋπόθεση να συνδέονται με συγκεκριμένα προβλήματα της παραγωγής και της οικονομίας (βλ. επίσημο κείμενο ΕΠΑΝ αναθεώρηση Ιουλίου 2004 και Συμπλήρωμα Προγραμματισμού Δεκεμβρίου 2008, που είναι αναρτημένα στην ηλεκτρονική βιβλιοθήκη ιστοσελίδα του Υπουργείου Οικονομίας Ανάπτυξης και Τουρισμού <https://2007-013.espa.gr/el/pages/elibrary.aspx?SType=1&SearchID=33236451>).

Από τα αναθεωρημένα αυτά κείμενα, ως προς τα μέσα υλοποίησης των στόχων του ΠΕΝΕΔ, τεκμαίρεται ότι τα εντασσόμενα και χρηματοδοτούμενα από τη δράση αυτή έργα, μπορούσαν να υλοποιηθούν εξίσου αποτελεσματικά με μόνη την εκπόνηση ερευνητικής εργασίας προορισμένης για δημοσίευση και χωρίς τους ειδικούς εκπαιδευτικούς και άλλους όρους που προβλέπονται από τα εκάστοτε ισχύοντα προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών για την εκπόνηση των διδακτορικών διατριβών και δυσχεραίνουν ή ματαιώνουν τους όρους υλοποίησής τους. Επιπρόσθετα, η ερμηνεία αυτή συνάδει τόσο με την απορρέουσα από το άρθρο 16 του Συντάγματος υποχρέωση του Κράτους προς αρωγή και ενίσχυση της επιστημονικής έρευνας και προσήκουσα διαμόρφωση των τεχνικών και οικονομικών μέσων για την ανάπτυξή της, όσο και με τη συνταγματική αρχή της ισότητας που δεν επιτρέπει ούτε τη δυσμενέστερη μεταχείριση του έργου των ερευνητών που, αν και κατέβαλαν την αντίστοιχη ερευνητική προσπάθεια, δεν ολοκλήρωσαν, τελικά, την εκπόνηση των διδακτορικών τους διατριβών, σε

σχέση με εκείνους των οποίων οι αντίστοιχες ερευνητικές προσπάθειες ευοδώθηκαν, ούτε την εξίσωση του παρασχεθέντος έργου τους με την μη εκτέλεση οποιουδήποτε έργου. Τέλος, η ερμηνεία αυτή συνάδει με τις προαναφερόμενες διατάξεις των Κανονισμών 1260/1999 του Συμβουλίου και 448/2001 της Επιτροπής και την αρχή της αναλογικότητας, ως γενικά αποδεκτού κανόνα δικαίου και γενικής αρχής του ενωσιακού δικαίου, που επιβάλλει το μέτρο της ανάκτησης της χρηματοδότησης, να τελεί σε εύλογη σχέση αναλογίας προς τη διαπιστούμενη απόκλιση από την επίτευξη των στόχων της χρηματοδοτούμενης δράσης και να μη βαίνει πέραν των ορίων του πρόσφορου, του κατάλληλου και του αναγκαίου για την πραγματοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού της διασφάλισης της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης και της μη διακινδύνευσης των ενωσιακών πόρων. Δηλαδή, οι δημοσιονομικές διορθώσεις πρέπει να υπολογίζονται σε συνάρτηση με την έκταση της παραβάσεως των υποχρεώσεων του χρηματοδοτούμενου φορέα και αφού ληφθούν υπόψη οι συνέπειες που απορρέουν για τις δαπάνες της Ένωσης και ο βαθμός επίτευξης των επιδιωκόμενων στόχων. Επομένως, το Τμήμα με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφασή του, πλημμελώς εφάρμοσε τις διέπουσες την ένδικη υπόθεση διατάξεις του Κανονισμού Λειτουργίας του ΠΕΝΕΔ και την αρχή της αναλογικότητας, με πλημμελή και ανεπαρκή δε αιτιολογία απέρριψε τους προαναφερόμενους ισχυρισμούς του αναιρεσείοντος, δεδομένου ότι με την εκκληθείσα ενώπιόν του πράξη, η έκταση της δημοσιονομικής ευθύνης του ήδη αναιρεσείοντος δεν τεκμηριώνεται σε συνάρτηση με τη συνολική ερευνητική προσπάθεια των ως άνω ερευνητών και τη συμβολή τους στην παραγωγή κατάλληλου για την εκπλήρωση των σκοπών της δράσης ερευνητικού και

επιστημονικού έργου και αξιοποιήσιμων ερευνητικών αποτελεσμάτων και σε σχέση με το ποσοστό ολοκλήρωσης των αντίστοιχων διδακτορικών διατριβών και τα επιμέρους παραδοτέα, όπως αποτυπώνονται στις οικείες εκθέσεις πιστοποίησης του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου εκάστου υποέργου, ούτε εφαρμόζονται κριτήρια διαβάθμισης της επιλεξιμότητας των αντίστοιχων δαπανών, ανάλογα με το βαθμό επίτευξης και υλοποίησης των στόχων κάθε υποέργου, αλλά εκτείνεται στο σύνολο των δαπανών που διατέθηκαν για την καταβολή των αμοιβών τους. Συνεπώς ο ένδικος καταλογισμός δεν τελεί σε εύλογη σχέση αναλογίας προς τη διαπιστούμενη, από τις ίδιες εκθέσεις, απόκλιση από την επίτευξη των στόχων της χρηματοδοτούμενης δράσης και υπερβαίνει το μέτρο του αναγκαίου για την αποκατάσταση της επελθούσας ζημίας, τη διασφάλιση της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης και της μη διακινδύνευσης των ενωσιακών πόρων και του ορθολογικού αφού δεν αιτιολογείται ότι τελικά η προσπορισθείσα από την παρασχεθείσα ερευνητική εργασία ωφέλεια υπολείπεται της ζημίας και της διακινδύνευσης αυτής (πρβλ. ΕΣ Ολ. 3403/2014). Η γνώμη όμως αυτή δεν εκράτησε.

42. Ο Αντιπρόεδρος Ιωάννης Σαρμάς που μειοψήφησε διατύπωσε την εξής γνώμη: Όπως αναφέρεται ανωτέρω στη σκέψη 23, οι διδακτορικές διατριβές που χρηματοδοτήθηκαν με την ένδικη δαπάνη δεν ολοκληρώθηκαν στο χρόνο που είχε ταχθεί είτε γιατί δεν ευοδόθηκαν πλήρως ή εγκαίρως τα πειράματα πάνω στα οποία στηριζόταν η έρευνα είτε γιατί οι υποψήφιοι διδάκτορες, αφού διένυσαν ένα χρόνο ασχολούμενοι με τη διατριβή τους, εστράφησαν για οικογενειακούς ή βιοποριστικούς λόγους σε άλλη απασχόληση είτε τέλος γιατί απλώς καθυστέρησαν χωρίς να την εγκαταλείψουν, την έρευνα

αυτών την οποία και ολοκλήρωσαν αργότερα. Κανένας από τους ως άνω λόγους δεν μπορεί να αποδοθεί σε ευθύνη της καταλογισθείσας αρχής καθόσον, σύμφωνα με τα διδάγματα της κοινής πείρας, είναι στη φύση της ερευνητικής εργασίας η πρόοδος αυτής να εξαρτάται από τη θέληση αυτού που τη διεξάγει αλλά και από την μη γνωστή εκ των προτέρων βασιμότητα της επιστημονικής υπόθεσης εργασίας πάνω στην οποία αυτή στηρίζεται. Αν ευθύνεται η καταλογισθείσα αρχή για την μη ολοκλήρωση του ερευνητικού έργου εκ των λόγων που αναφέρθηκαν, αυτό μπορεί να οφείλεται είτε, κατά την αρχική φάση, διότι δεν επιλέχθηκαν οι ορθοί υποψήφιοι ή τα ορθά προγράμματα, δοθέντος ότι η επιλογή ήταν εκ των προτέρων δεδομένο ότι θα αποτύχει είτε διότι, στη συνέχεια, δεν ασκήθηκε ο απαιτούμενος έλεγχος και εποπτεία ώστε να διακοπεί η χρηματοδότηση έρευνας ως προς την οποία, λόγω του διενεργούντος αυτήν ή του αντικειμένου της, είχε πλέον καταφανεί ότι δεν υφίσταντο σοβαρές πιθανότητες επιτυχούς ολοκλήρωσης. Η αρχή της αναλογικότητας είναι, μεταξύ των άλλων, γενική αρχή του ενωσιακού δικαίου διέπυσα τόσο τις ρυθμίσεις γενικής ισχύος που τίθενται από τους θεσμούς της Ένωσης και τα Κράτη μέλη όταν ενεργούν με σχετική εξουσιοδότηση, όσο και τις πράξεις με τις οποίες εφαρμόζεται σε εξατομικευμένες περιπτώσεις δίκαιο της Ένωσης ή εθνικός μεν κανόνας που οφείλει όμως να είναι συμβατός με το δίκαιο της Ένωσης. Η αρχή της αναλογικότητας επιβάλλει, σε κάθε περίπτωση, να μη προβλέπονται ή επιβάλλονται στους διοικουμένους μέτρα που προδήλως δεν τελούν σε συνάρτηση με τον επιδιωκόμενο από τη σχετική ρύθμιση σκοπό ιδίως δε μέτρα που θεσπίζουν ευθύνη αποκατάστασης, έστω και υπό την αντικειμενική έννοια, χωρίς αιτιώδη σύνδεσμο με τη συμπεριφορά του υφιστάμενου το δυσμενές

μέτρο. Τέτοιο μέτρο είναι και ο επίδικος καταλογισμός. Στηρίζεται σε κανόνα που, ως ερμηνεύθηκε και εφαρμόσθηκε από την εκδούσα την επίδικη πράξη αρχή, δεν συνδέει τον καταλογισμό που επιβλήθηκε κατά τρόπο αιτιώδη με τη συμπεριφορά του καταλογισθέντος εκπαιδευτικού ιδρύματος δοθέντος ότι, ως εκτέθηκε ανωτέρω, η μη επιτυχής ολοκλήρωση της διδακτορικής διατριβής των υποψηφίων ως εκ των λόγων που αυτή οφείλεται δεν αποδόθηκε σε συμπεριφορά, αιτιωδώς συνδεόμενη με το αποτέλεσμα, του καταλογισθέντος και ως εκ τούτου, υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας, τόσο η πρόβλεψη όσο και η εφαρμογή καταλογισμού για τον λόγο αυτό παρίσταται αδικαιολόγητη. Το γεγονός ότι υφίστατο η σχετική επιβαρυντική πρόβλεψη περί υποχρέωσης επιστροφής της χρηματοδότησης αν δεν ολοκληρούνταν η διατριβή και ότι την πρόβλεψη αυτή αποδέχθηκε το καταλογισθέν αφού εκουσίως υπήχθη στη χρηματοδότηση δεν αλλοιώνει τα ανωτέρω γενόμενα δεκτά, καθόσον, αφ' ενός μεν η σχετική πρόβλεψη, για να είναι ισχυρά, έπρεπε να ερμηνευθεί σύμφωνα με τις απαιτήσεις της αρχής της αναλογικότητας, αφ' ετέρου δε η εκουσία υπαγωγή διοικουμένου σε καθεστώς που παραβιάζει θεμελιώδη αρχή του δικαίου δεν είναι ισχυρά. Τέλος, η δυνατότητα απαλλαγής από της ευθύνης αν συντρέξει λόγος ανωτέρας βίας, καθώς δεν καλύπτει και τις περιπτώσεις που αναφέρθηκαν ήδη στην αρχή της παρούσης μειοψηφικής γνώμης, δεν ικανοποιεί τις απαιτήσεις που απορρέουν από την αρχή της αναλογικότητας. Εν όψει των ανωτέρω και δεδομένου ότι το αναιρεσείον, παρά τον χαρακτήρα του ως ν.π.δ.δ., είναι φορέας του δικαιώματος σεβασμού της περιουσίας του που θεσπίζεται με το άρθρο 1 του (πρώτου) Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ λόγω της ιδιαίτερης φύσης του (άρθρο 16 του Συντάγματος) πρέπει να γίνει δεκτό ότι με την επίδικη πράξη

στοιχειοθετήθηκε παραβίαση της διάταξης αυτής λόγω της αδικαιολόγητης, κατά τα ανωτέρω εκτεθέντα, επέμβασης με την πράξη καταλογισμού στην περιουσία του Ιδρύματος.

43. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω που έγιναν κατά πλειοψηφία δεκτά και δεδομένου ότι δεν προβάλλονται άλλες νομικές αιτιάσεις κατά της προσβαλλόμενης απόφασης, η υπό κρίση αίτηση αναίρεσης πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της ως αβάσιμη.

44. Κατ' εκτίμηση δε των περιστάσεων πρέπει να απαλλαγεί το αναιρεσείον από την καταβολή της δικαστικής δαπάνης του αναιρεσιβλήτου (άρθρο 275 παρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, σε συνδυασμό με το άρθρο 123 του π.δ. 1225/1981, όπως αντικαταστάθηκε, με το άρθρο 12 παρ. 2 του ν. 3472/2006).

Για τους λόγους αυτούς

Απορρίπτει την αίτηση. Και

Απαλλάσσει το αναιρεσείον από τη δικαστική δαπάνη του αναιρεσιβλήτου.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα, στις 16 Μαΐου 2018.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΑΝΔΡΟΝΙΚΗ ΘΕΟΤΟΚΑΤΟΥ

ΝΕΚΤΑΡΙΑ ΔΟΥΛΙΑΝΑΚΗ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 7 Νοεμβρίου 2018.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΑΝΔΡΟΝΙΚΗ ΘΕΟΤΟΚΑΤΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ